

Uzdevumi vieglās valodas tekstveides prasmju attīstībai 1

Irīna Meļņika, Gunta Anča

Līdzfinansē
Eiropas Savienības programma
“Erasmus+”

PERLSI

SOLUTION AND IMPACT

Par praktiskajiem uzdevumiem vieglās valodas tekstveides prasmju attīstībai

Uzdevumi ir sagatavoti, lai praksē nostiprinātu būtiskāko vieglās valodas pamatprincipu lietojumu. Tie ietver praktiskus vingrinājumus tekstveidē un ļauj nostiprināt zināšanas par dažādu valodas izteiksmes līdzekļu izmantojumu.

Uzdevumos izmantoti teksti no dažādiem avotiem – valsts iestāžu mājaslapām, instrukcijām, plašsaziņas līdzekļiem u.c. –, kas ļauj izmēģināt, kā iespējami daudzveidīgu informāciju pārveidot viegli uztveramā formā

Uzdevumi veidoti darba lapu formā - līdzās oriģināltekstam tajos piedāvāts vieglās valodas tulkojums vai skaidrojums par tekstā izmantoto valodas līdzekļu neatbilstību vieglās valodas pamatprincipiem.

Pareizajās atbildēs sniegtais vieglās valodas tulkojums ir tikai paraugs tulkojumam vieglās valodas trešajā – sarežģītākajā līmenī, paredzot to plašai auditorijai.

Pielāgojot tekstu konkrētas mērķauditorijas vajadzībām, tulkojums var atšķirties.

1. uzdevums

Izlasiet tekstu!

Klimata pārmaiņas, ko šobrīd raksturo vidējās gaisa temperatūras paaugstināšanās, ekstremāli augstas un zemas gaisa temperatūras, jūras ūdens līmeņa paaugstināšanās, spēcīgu lietavu gadījumu skaita palielināšanās u.c. visos pasaules reģionos, ir tieši saistītas ar cilvēka radīto ietekmi.

Izlasiet tulkojumu vieglajā valodā!

Sakārtojiet iztulkotos teikumus atbilstoši loģiskajai secībai!

- a Ceļas vidējā gaisa temperatūra.
- b Gaisa temperatūras ir ļoti augstas vai ļoti zemas.
- c Ceļas ūdens līmenis jūrā.
- d Bieži un stipri līst.
- e Visā pasaulē mainās klimats.
- f Šīs pārmaiņas rada cilvēka darbība.

Pareizā atbilde: e, a, b, c, d, f.

2. uzdevums

Izlasiet tekstu!

Ārstniecības iestāžu saraksts, kur saņemt nepieciešamo izmeklējumu, par ārstiem (ģimenes ārsti, ārsti - speciālisti), kuri nodrošina valsts apmaksāto veselības aprūpi, var uzzināt, piezvanot uz Nacionālā veselības dienesta Klientu apkalpošanas centru pa bezmaksas informatīvo tālruni 80001234 darbdienās no plkst. 8.30 -17.00, nosūtot jautājumu uz e-pastu: nvd@vmnvd.gov.lv.

Izlasiet tulkojumu vieglajā valodā!

Sakārtojiet iztulkotos teikumus atbilstoši loģiskajai secībai!

- a Kur saņemt valsts apmaksātu veselības aprūpi?
- b Nacionālajā veselības dienestā darbojas klientu apkalpošanas centrs.
- c Nacionālajā veselības dienestā ir ārstniecības iestāžu saraksts.
- d Tie palīdzēt noskaidrot arī par iespējām apmeklēt ģimenes ārstu vai ārstu-speciālistu.
- e Šajās iestādēs var saņemt valsts apmaksātus pakalpojumus.
- f Var zvanīt darbdienās no plkst. 8.30 līdz plkst. 17.00
- g Klientu apkalpošanas centra bezmaksas tālrunis: 80001234.
- h Klientu apkalpošanas centra speciālisti paskaidros par iespēju veikt izmeklējumu.

Pareizā atbilde: a, c, e, b, h, d, g, f

3. uzdevums

Izlasiet teikumus!

Kuri vārdi šajos teikumos būtu jāskaidro vai jāaizstāj, jo tie neatbilst vieglās valodas pamatprincipiem?

1. Ekstremāli augstas un zemas gaisa temperatūras norāda uz klimata pārmaiņām.
2. Sapulces vadītājs līdz sanāksmes sākumam bija sagatavojis sēdes darba kārtību.
3. Pēc neatkarības atjaunošanas Latvija atkal kļuva svabada.

Pareizās atbildes:

1. Svešvārds "ekstremāli" jānomaina ar citu, piemēram, "ļoti", vai "neparasti".

Neparasti augstas un zemas gaisa temperatūras norāda uz klimata pārmaiņām.

2. Jālieto tikai viens no teikuma lietotajiem vārdiem "sapulce", "sēde" vai "sanāksme". Šajā teikuma darbības vārds saliktajā laikā "bija sagatavojis" jāmaina uz darbības vārdu vienkāršajā laikā.

Sapulces vadītājs pirms sapulces sagatavoja tās darba kārtību.

3. Vecvārds "svabada" jāaizstāj ar vārdu "brīva".

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvija atkal kļuva brīva.

4. uzdevums

Pārveidojot teikumus atbilstoši vieglās valodas pamatprincipiem!

1. Jums nevajadzētu iet prom pirms sanāksmes beigām.
2. Neaizmirstiet pirms iesniegšanas parakstīt sagatavoto dokumentu!
3. Uz balvām nevarēs pretendēt tie konkursa darbi, kuri tiks iesniegti pēc noteiktā termiņa.

Pareizi!

1. Jums jāpaliek līdz sanāksmes beigām.

2. Pirms iesniegšanas parakstiet dokumentu!

3. Balvas varēs saņemt tikai laikus iesniegtie konkursa darbi.

5. uzdevums

Izlasiet teikumus!

Kuri vārdi šajos teikumos jāsvītro vai jāaizstāj, jo tie neatbilst vieglās valodas pamatprincipiem?

1. Pirms medicīniskas manipulācijas veikšanas slimnieks dod savu piekrišanu nodot analīzes un sniedz informāciju par savu veselības stāvokli.
2. Reizi divos gados jāveic ūdensskaitītāja verifikācija.
3. Izvērtējot iepriekš iegūto izglītību, darba pieredzi un intereses, karjeras konsultanti nonāk pie secinājuma par personas profesionālo piemērotību.

Pareizi!

1. Termins "medicīniskas manipulācijas" jāaizstāj ar ikdienā biežāk lietoto vārdu "operācija".
- Vārdu savienojums "dod savu piekrišanu" jāaizstāj ar "piekrīt", tā izvaīroties no liekvārdības.

Pirms operācijas slimnieks piekrīt nodot analīzes un izstāsta par savu veselību.

2. Vārdu savienojums "jāveic verifikācija" jāaizstāj ar "pārbauda". Tas ļauj izvaīrties no liekvārdības, kā arī svešvārda "verifikācija" lietošanas.

Ūdensskaitītājs jāpārbauda reizi 2 gados.

3. Vārdu savienojums "nonāk pie secinājuma" var aizstāt ar vārdu "iesaka", kas ļauj izvaīrties no liekvārdības un izteikt domu precīzāk.

Teikuma sadalīšana divos teikumos ļauj izvaīrties no divdabja teiciena lietojuma. Karjeras konsultants izvērtē cilvēka izglītību, darba pieredzi un intereses. Tad viņš iesaka cilvēkam piemērotāko profesiju.

6. uzdevums

Izlasiet teikumus!

Kuri vārdi šajos teikumos jāsvītro vai jāaizstāj, jo tie neatbilst vieglās valodas pamatprincipiem?

1. Lielākā daļa piešķirto finanšu līdzekļu tiks investēta ēkas un tai piegulošās teritorijas renovācijā un revitalizācijā.
2. Ir svarīgi zināt darbinieku ekspektācijas un investēt šajos aspektos, lai piesaistītu un noturētu labākos darbiniekus.
3. Iestādes 1. stāvā ir pieejamas labierīcības personām ar kustību traucējumiem.

1. Vārdu savienojumu "finanšu līdzekļi" aizvieto ar ikdienā biežāk lietotu vārdu "nauda".
Svešvārdi "investēt" šajā teikumā var aizstāt ar vārdu "tērēt", bet svešvārdus "renovācija" un "revitalizācija" – ar vārdu "atjaunošana".
Vieglās valodas teikumā neizmantot arī darbības vārdu ciešamajā kārtā.
Lielāko daļu piešķirtās naudas tērēs ēkas atjaunošanai un apkārtnes sakārtošanai.
2. Svešvārdu "ekspektācijas" aizstāj ar vārdu "vēlmes".
Svešvārdi "investēt" šajā teikumā var aizstāt ar vārdu "ieguldīt".
Teikuma sadalīšana vairākos teikumos ļauj izvairīties no palīgteikuma lietošanas un veidot loģisku izkļasta secību.
Ir svarīgi zināt darbinieku vēlmes.
Uzņēmums var ieguldīt naudu vēlmju piepildīšanā.
Tas uzņēmumam palīdzēs piesaistīt un noturēt labākos darbiniekus.
3. Vārdu "persona" aizstāj ar vārdu "cilvēki".
Vārdu "labierīcības" aizstāj ar vārdu "tualete".
Iestādes 1. stāvā ir cilvēkiem ar kustību traucējumiem pieejama tualete.

Pareizi!

7. uzdevums

Labojiet skaitļa vārdu lietojumu teikumos atbilstoši vieglās valodas pamatprincipiem!

1. Pagājušajā gadā Eiropas Savienībā ieradās 1000573 bēgļu.
2. 55,1% plānotā projekta budžeta tiks novirzīts jaunu vieglās valodas izdevumu sagatavošanai un izdošanai Latvijā.
3. Viens no XX gs. labākajiem latviešu aktieriem Kārlis Sebris savā deviņdesmit piecu gadu garajā mūžā piedalījās trīsdesmit astoņās kinofilmās.

Pareizi!

1. Skaitli "1000573" noapaļo, jo tik liela skaitļa detalizācija vieglās valodas mērķauditorijai nav nepieciešama. Turklāt skaitli raksta ar vārdiem, jo ar cipariem uzrakstītus lielos skaitļus uztvert ir grūtāk.

Pagājušajā gadā Eiropas Savienībā ieradās vairāk nekā miljons bēgļu.

2. Procentos norādīto daudzumu aizstāj ar vārdiem "vairāk nekā puse", ko vieglāk uztvert.

Darības vārdu ciešamajā kārtā "tiks novirzīts" aizstāj pret konkrētāku darbības vārdu vienkārtšajā nākotnē "izmantos".

Vairāk nekā pusi projekta naudas izmantos jaunu vieglās valodas izdevumu sagatavošanai un izdošanai Latvijā.

3. Romiešu skaitli XX, ko tradicionāli izmanto gadsimtu apzīmēšanai, aizstāj ar vienkārtšāk uztveramo skaitli 20, rakstītu ar arābu cipariem.

Minot aktiera dzīves garumu, skaitļa vārdu "deviņdesmit pieci" aizstāj ar vieglāk uztveramu apzīmējumu "gandrīz 100 gadu", rakstot skaitli ar arābu cipariem.

Ar arābu cipariem rakstītu skaitli 38 aizstāj arī skaitļa vārdu "trīsdesmit astoņas". Viens no 20. gadsimta labākajiem latviešu aktieriem Kārlis Sebris savā gandrīz 100 gadu garajā mūžā filmējās 38 kinofilmās.

8. uzdevums

**Izvērtējiet tekstā izmantoto valodas tēlainās izteiksmes līdzekļu lietojumu!
Aizstājiet tos vārdus un vārdu savienojumus, kuri neatbilst vieglās valodas
pamatprincipiem!**

Lielās recesijas laikā iedzīvotāji bija spiesti savilkt jostas ciešāk, jo rūpnīcas masveidā atlaida strādniekus, ražošana apsīka un pārtikas cenas uzkāpa debesīs. Daudzus produktus varēja nopirkt tikai melnajā tirgū, un mātēm sirdis vai lūza, kad ģimenes vakariņām varēja nopirkt vien pliku maizīti.

Pareizi!

Valstī bija slikts ekonomiskais stāvoklis.

Iedzīvotāji bija spiesti dzīvot taupīgāk.

Rūpnīcas atlaida no darba daudz strādnieku.

Rūpnīcas ražoja aizvien mazāk preču.

Pārtikas cenas stipri pieauga.

Daudzus produktus nopirkt bija sarežģīti.

Veikalos produktu nebija.

Mātes bēdājās.

Viņas dažkārt varēja nopirkt vakariņām tikai maizi.

9. uzdevums

Izlasiet teikumus un pārveidojiet tos atbilstoši vieglās valodas pamatprincipiem! Izmantojiet īsus, vienkāršus teikumus un darāmo kārtu! Izvairieties no terminoloģijas un svešvārdu lietošanas vai skaidrojiet tos!

1. Līdzšinējā prakse Latvijas pašvaldībās rāda, ka lauku pagastos tiek saglabātas pagastu pārvaldes un tiek nodrošināti dažādi pakalpojumi, sniedzot iespēju iedzīvotājiem tos saņemt tuvāk savai dzīvesvietai.
2. Palīdzības tālrunis 112 ir pieejams bez maksas ikvienai Latvijas teritorijā esošai personai jebkurā diennakts laikā neatkarīgi no viņa ģeogrāfiskās atrašanās vietas un ir paredzēts tiem gadījumiem, kad ir nepieciešama policijas palīdzība – ja notiek nopietns sabiedriskās kārtības apdraudējums, noziegums vai ceļu satiksmes negadījums.
3. Viegļā valoda ir īpašs informācijas pasniegšanas veids, kas atvieglo teksta sapratni cilvēkiem, kuriem dažādu iemeslu dēļ ir grūtības ar valodas uztveri, tāpēc radio vieglās valodas ziņu raidījumos ir veikta lingvistiskā vienkāršošana un veidotas atbilstošas sintaktiskās formas.

Pareizi!

1. Pašreiz Latvijā lauku pagastos darbojas pagastu pārvaldes. Pašvaldības iedzīvotāji lauku pagastos var saņemt pakalpojumus tuvāk savām mājām.

2. Palīdzības telefona numurs ir 112. Pa to var zīņot policijai par nekārtībām, noziegumu vai avāriju. Uz palīdzības tālruni var piezvanīt bez maksas no jebkuras vietas Latvijā. Zvanīt uz numuru 112 var jebkurā laikā.

3. Dažiem cilvēkiem ir grūti saprast sarežģītu tekstu. Tad palīdz vieglā valoda. Viegļā valoda padara informāciju saprotamu. Radio ziņas stāsta vienkāršos teikumus. Tajos grūtos vārdus aizstāj ar vienkāršiem.

10. uzdevums

Izlasiet instrukcijas tekstu un pārveidojiet to atbilstoši vieglās valodas pamatprincipiem!

Rīcība ugunsgrēka gadījumā

Izceļoties ugunsgrēkam, katra aprūpes centra klienta pienākums ir:

1. nekavējoties ziņot ugunsdzēsības dienestam pa tālr. **01 vai 112**, norādot ugunsgrēka izcelšanās vietu, savu uzvārdu un tālruņa numuru;
2. evakuēties pašam un veikt pasākumus, lai evakuētu citus cilvēkus un materiālās vērtības;
3. norādīt Valsts ugunsdzēsības dienesta darbiniekam īsāko ceļu līdz ugunsgrēka vietai un tuvāko ūdens ņemšanas vietu;
4. nodrošināt aparātūras elektroiekārtas atslēgšanu;
5. nepieciešamības gadījumā, izsaukt ātro medicīnisko palīdzību un avārijas dienestu.

Pareizi!

Rīcība ugunsgrēka gadījumā

Ugunsgrēka gadījumā aprūpes centra iemītniekiem:

1. Uzreiz jāzvana ugunsdzēsējiem pa telefonu **01 vai 112**.

Sarunā noteikti jāpasaka ugunsgrēka izcelšanās vieta, savs uzvārds un telefona numurs.

2. Jāaiziet no ugunsgrēka vietas.

Jāpalīdz aiziet no ugunsgrēka vietas citiem cilvēkiem.

3. Jāparāda ugunsdzēsējiem:

- īsāko ceļu līdz ugunsgrēka vietai;

- tuvāko ūdens ņemšanas vietu.

4. Jāatslēdz no elektrības elektroierīces.

5. Jāizsauc ātrā palīdzība un avārijas dienests, ja nepieciešams.

Grāmatas izstrādi līdzfinansē Eiropas Komisija, un tā izdota ERASMUS+ projektā "Promoting Easy-to-read Language for Social Inclusion (PERLSI) Viegļās valodas veicināšana sociālajai iekļaušanai" (Nr. 2020-1-LV01-KA204-077527). Grāmata atspoguļo tikai tās autoru viedokli, un Eiropas Komisijas atbalsts šīs grāmatas tapšanai nav uzskatāms par tās satura apstiprinājumu, un Eiropas Komisija nekādā veidā neuzņemas atbildību par grāmatā ietvertās informācijas tālāku izmantošanu.

